

MUTISMUS

Výběr ze snímků – další informace a zdroje budou doplněny ve výuce

Vymezení

- **ztráta schopnosti verbálně komunikovat**
- lidská řeč X psychogenní faktory
- hraniční problematika mezi různými vědními obory – psychiatrie, psychologie, foniatrie a logopedie
- není podmíněný poškozením CNS

Mutismus

- primárně psychogenně podmíněná porucha
 - maladaptivní obranný mechanismus
 - reakce na akutní psychotraumatizující podnět nebo chronickou frustraci
-
- předškolní věk.....dospělost
 - čtenější výskyt u dívek

Klasifikace mutismu

- celá řada pojetí
- totální
- (s)elektivní
- ...*v jaké situaci bude mluvit neurčuje osoba s mutismem, ale diktuje to situace sama...*

Etiologie mutismu

- děti předškolního a mladšího školního věku
- pravděpodobnost vzniku poruchy není závislá na inteligenci
- **endogenní faktory**
- **exogenní faktory**

Tři základní skupiny etiopatogenetických faktorů

- 1. bezprostředně vyvolávající faktory** – akutní psychotraumatizace
- 2. predispoziční faktory** – rodinné faktory+osobnostní faktory+faktory ovlivňující celkovou funkčnost dítěte+chronické stresové faktory
- 3. udržovací faktory** – přetrvávání výše uvedených skupin faktorů

Diagnostický proces

- kritéria vycházející z MKN-10 a DSM-IV
 - specifika komunikační schopnosti a osobnost dítěte
 - rodinná anamnéza
 - rodinná atmosféra a přístupy
-
- trvání projevů nejméně jeden měsíc
 - **neváže se na 1. měsíc školní docházky**

Diagnostický proces

- definování situace – realizace kom. záměru
- nevyskytuje se náhlé poranění CNS, neurologické onemocnění
- chápání řeči je pro komunikaci dostačující

Mezioborová spolupráce

- psychologické vyšetření (IQ, projektivní metody)
- neurologické vyšetření – EEG
- foniatrické vyšetření
- ORL vyšetření

Výběr z doporučení – k diskusi – žák ZŠ

- „tlak“ na verbální komunikaci může posílit úzkostnost – v žádném případě nenutit žáka k verbální komunikaci
- dát najevo pochopení, že mluvení může být obtížné
- návštěva v domácím prostředí, mimo školu – posílení vztahu dítě x učitel

Výběr z doporučení – k diskusi – žák ZŠ

- podpora všech forem komunikace – diskuse s rodiči
- aplikace jiných formy komunikace – písemnou, neverbální, příp. některou z metod alternativní či augmentativní komunikace:
- stíratelná tabulka, papír + tužka
- symboly, manuální znaky
- kartičky se slovy, písmeny, číslly – dle potřeby
- využití uzavřených otázek – ano x ne – sledovat neverbální komunikaci – dle potřeby otázky opakovat
- zadávat žákovi takové úkoly, které může splnit, aniž by narazil na potíže se slovní komunikací (např. ukaž, vypočítej, zadej do počítače apod.)
- místo k sezení – přehled o celé třídě

Výběr z doporučení – k diskusi – žák ZŠ

- zprostředkovat žákovi pocit rovnocenného komunikačního partnera, i když komunikuje neverbálně – pozitivně motivovat
- pokud žák zahájí interakci s dospělým – pochvala 😊
- pokud žák získává jistotu v interakci s dospělým – rozšířit příležitosti k „tréninku“
- neupozorňovat na žáka, nestavět ho do centra pozornosti ve třídě
- práce ve skupinkách – mezi dobrými přáteli 😊 - eliminace pocitu osamělosti
- spolupráce se spolužáky i v prostředí mimo třídu
- participace na komunikaci ve třídě – zašeptat odpověď do ucha spolužáka
- na případný verbální projev žáka reagovat zcela běžným způsobem
- podpůrné neverbální reakce i z naší strany – vizuální zpětná vazba 😊

Výběr z doporučení – k diskusi – žák ZŠ

- zohledňovat obtíže při psaní pramenící z možné nedostatečné zpětné sluchové vazby
- nestresovat žáka snahou o hlasité čtení před třídou
- rozvíjet vnitřní řeč, porozumění řeči i čtenému textu
- podtržení, zakroužkování informací – odpověď

Výběr z doporučení – k diskusi – žák ZŠ

- podpora sebevědomí snižuje úzkost
- posilovat kladné sebehodnocení žáka tím, že dostane možnost vyniknout v oblastech nevyžadujících verbální projev – kresba, psaní, tvoření z keramické dílny, práce se stavebnicí apod.
- sdílení zážitků, informací – email, sešit, „prostředník“

Výběr z doporučení – k diskusi – žák ZŠ

- při komunikaci používat slovní stereotypy – standardně užívané formulace, které se během komunikačních situací opakují a které poskytují žákovi s mutismem prostor pro adaptaci
- respektovat individuální tempo vlastní terapie mutismu
- spolupráce s logopedem + dalšími zainteresovanými osobami

Informace z pohledu pedagoga

- Identifikace obtíží dítěte v komunikaci – zdroje informací
- Aplikované strategie – motivace ke komunikaci
 - časový rozsah x výsledky
- Komunikace se spolužáky, školním personálem
 - ano x ne x občas x nevím
- Detaily o komunikaci dítěte
 - osoby/situace, kdy se verbální komunikace daří

Informace z pohledu pedagoga

- Zvládání dalších situací/činností/rutiny
 - jídlo, toaleta (podpůrné strategie)
- Formy komunikace, které dítě užívá v interakci s ostatními
 - oční kontakt, gesta, symbol
- Průběh situace, pokud je dítě zařazeno do větší skupiny spolužáků
- Aplikované postupy podpory
 - (personální, materiální – symboly)
- Silné stránky dítěte
 - školní a sociální dovednosti
- Výběr oblastí, které je třeba v rámci výuky rozvíjet
 - školní a sociální dovednosti
- Zájmy dítěte 😊

Informace z pohledu pedagoga

- Postoj dítěte k:
 - zadaným úkolům, výuce
 - volnočasovým aktivitám a hrám
 - vrstevníkům
 - zaměstnancům školy
- Doporučení pro ostatní – předání zkušeností – „co se ne/osvědčilo“
- Další důležité informace

Informace z pohledu rodiče

- Obavy rodiče, časový rozsah
- Průběh raného vývoje dítěte
- Komunikace v domácím prostředí
 - Komunikační partneři – rozdíly v navazování a realizaci interakce
 - Komunikace s jinými dětmi, osobami mimo školní prostředí

- Doporučení pro podporu v denní rutině
- Obtíže v komunikaci v rodině – anamnestické údaje
- Další jazyky užívané v domácím prostředí
- Další užitečné informace – doporučení

Fáze „komunikační jistoty“

- Dítě nekomunikuje, ani se „neúčastní“
- Dítě spolupracuje, ale komunikace je limitovaná
- Dítě komunikuje neverbálními prostředky
- Dítě využívá zvukových prostředků, např. směje se, vokalizuje
- Dítě mluví „na doslech“ komunikačního partnera, ale ne přímo na něj
- Dítě používá izolovaná slova s určitými osobami
- Dítě užívá souvislý projev s určitými osobami
- Dítě komunikuje se širší skupinou osob
- Dítěti se daří komunikovat v širším spektru prostředí/situací
- Dítě komunikuje volně – osoby/prostředí/situace 😊

Komunikační mapa

Dítě komunikuje s:	doma	u příbuzných/ blízkých	komunita	škola	jiné prostředí
matkou					
otcem					
sourozencem					
příbuzným/blízkým					
učitelem					
dospělým ve škole					
kamarádem					

Ano
Ne
Občas
?

Zdroje

- BENDO VÁ, P. (2011). Dítě s narušenou komunikační schopností ve škole. Praha: Grada.
- HARTMANN, B., LANGE, M. Mutismus v dětství, mládí a dospělosti: Rádce pro rodinné příslušníky, postižené, terapeutu a pedagogy. 1. vydání. Praha: Triton, 2008.
- KLENKOVÁ, J. (2006). Logopedie. Praha: Grada.